

Energia- ja kliimakavade eesmärgid, meetmed, mõõdikud ja andmed

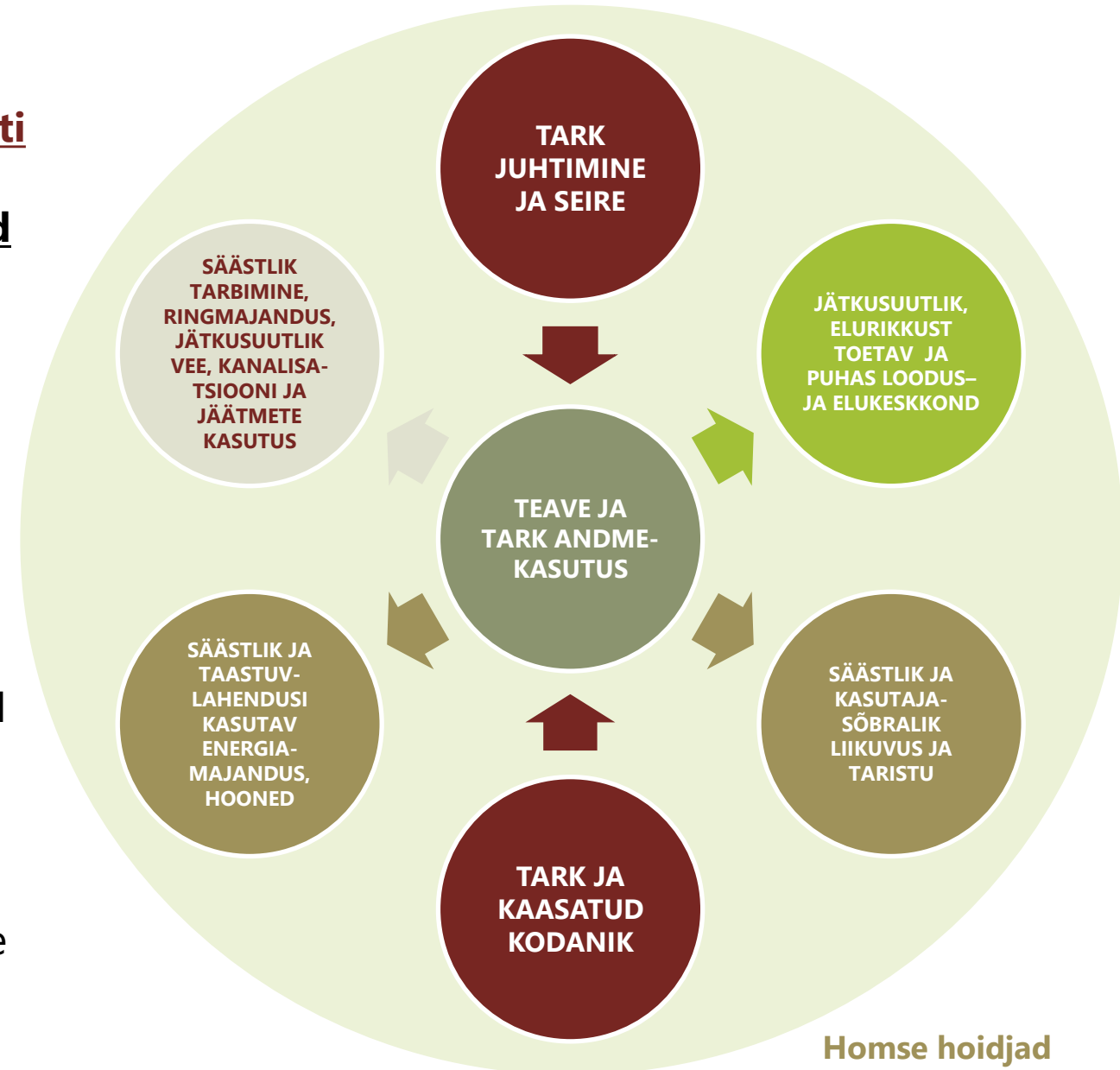
Eva-Ingrid Rõõm (KIK), Marten Saareoks (TREA), Madli Linder (KAUR)

Homse hoidjad

Targa, jätkusuutliku ja kliimaneutraalse linna / omavalitsuse eesmärk

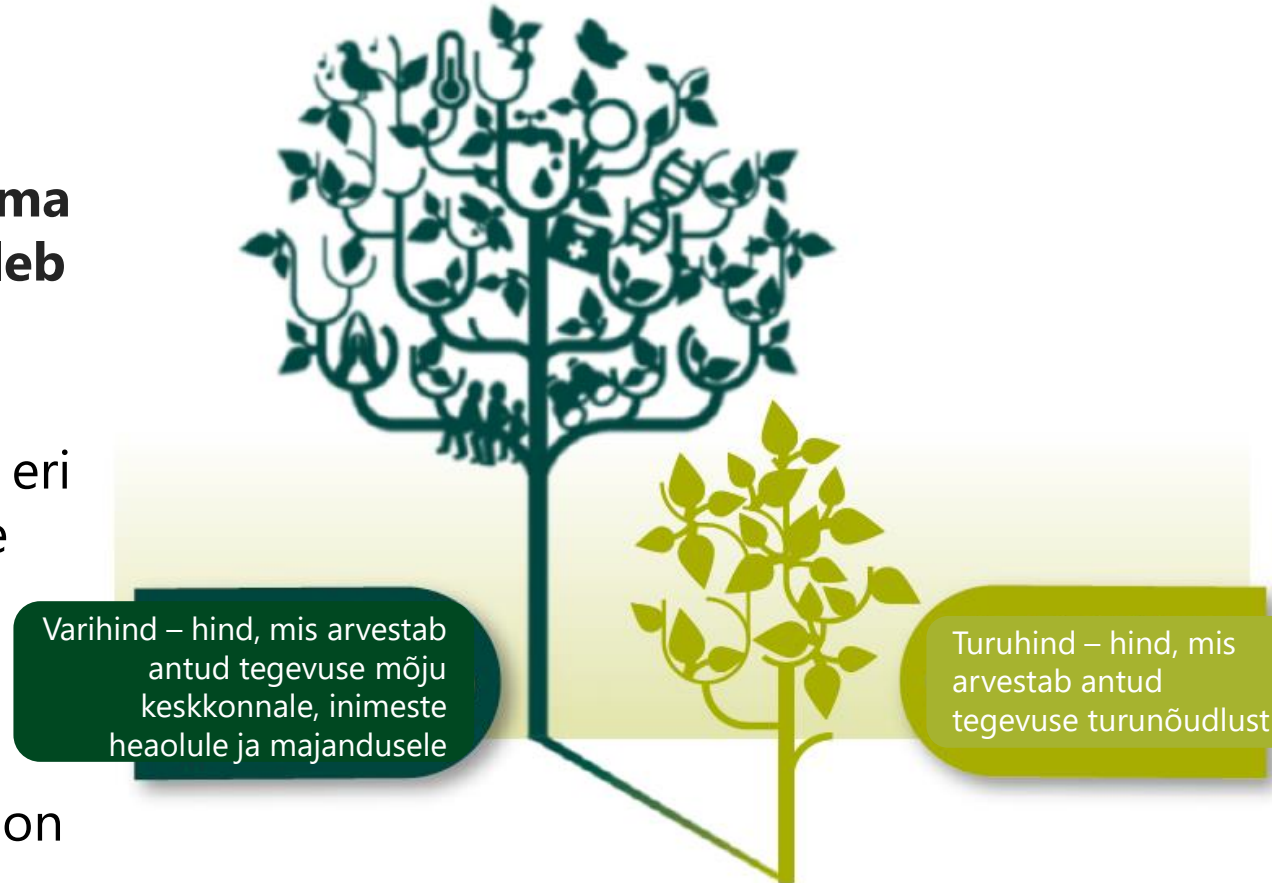
- **Tark linn / omavalitsus kui kliimaneutraalsuse võti ja KEKK** (Kohalike omavalitsuste energia- ja kliimakava) **kui vastav võtmedokument - kaasatud on kõik valdkonnad ja tegevused on lõimitud**, tegevused seotakse kohe vastavatesse valdkondlikesse strateegia- ja tegevuskavadesse
- **Energiatõhusus**, nullmajad, plussmajad, energiaklastrid
- Dekarboniseeritud täielikult **taastuvatel kütustel baseeruv energia**
- **Tõhus liikuvus kõigile** – puhas, kindel ja ühendatud
- **Puhas loodus- ja elukeskkond** kõigile
- **Ringmajandusele** üleminek
- **Infotehnoloogia** – valdkondade üleselt kaasaegsete lahenduste saavutamiseks

- **Esmalt olukorra kaardistamine KOV tasemel** – enne kava loomist oleks otstarbekas luua ülevaade olemasolevast olukorrast.
- Olukorra kaardistusest lähtuvalt on **kergem kaasata ka kogukonda**.
- Tehtud kaardistuse ning sellest **tehtud järelduste põhjal** on oluliselt ülevaatlikum ja lihtsam **asuda energia- ja kliimakavasid koostama - panna paika olulisemad tegevused ning seada pikemaajalised eesmärgid**.
- Tekkiv kliima- ja energiakava eesmärk on olla kohe **sidustatud kõigi oluliste valdkondade tegevuskavade ja arengudokumentidega** – vaid nii tekib „aktiivne“ kava, mida hakatakse koos muude valdkondlike tegevustega ellu viima.
- Tekkivate tegevuste jälgimiseks on vaja eesmärgid muuta konkreetseks – lisada **tegevusplaan** ja ka **näitajad**, mille kaudu tegevuste tulemuslikkust iga aasta või mõne aasta tagant jälgitakse ja **teostada seiret**.
- Nagu iga kava korral, on ka siin oluline **kava kaasajastamine – seirele järgnev analüüs** ja vajadusel eesmärkide muutmise või ümbermõtestamine.

Mõõdikud, näitajad?

- Kuidas kava koostada, millele pöörata tähelepanu, et kava oleks ühtmoodi vajalik ja vahend nii KOVile kui ka selle elanikule, ettevõtjale ja riigile?
- Eesmärk on, et tulemus oleks KOV-ide üleselt võimalikult sarnane, kuid KOV ei peaks kasutama näitajaid, mis teda ei puuduta! Loomulikult tuleb lähtuda ka KOV suurusest ja meetme mahust.
- Seoses vastava toetusmeetmega KIKis „[Kohalike omavalitsuste kliima- ja energiakavad](#)“, töötasime eri osapooli kaasates välja ka vormi koos soovituslike näitajatega, mida KOVid võiksid kasutada: fail „[Mõõdikud aruandluse tabeli juurde](#)“.
- Oleme näitajad jaganud 11 gruppi.
- Gruppides on tihti mitu näitajat, olulisemad neist on **paksemas kirjas**.

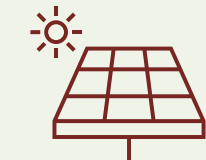
Näitajate gruppide loetelu lehel „Eesmärgid ja näitajad“ on järgmine:

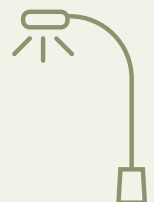
1. CO_{2e}
2. Energeetika (elekter, soojus, jahutus).
3. Ehitised
4. Liikuvus
5. Riskide maandamine
6. Biomajandus
7. Looduskeskkond
8. Ringmajandus
9. Kogukonna teavitamine
10. Eelarve
11. Kogukond, teadlikkus, koostöö: üldnäitajad

- **CO_{2e}** – selles osas on KeM palunud abi EKUK-ilt, kelle abil on koostatud eri valdkondade KHG (kasvuhoonegaaside) heite arvutus „[Riiklikud 2019 a. KHG heitkogused kohalike omavalitsuste lõikes](#)” iga KOV kohta samadel alustel kui riikliku KHG heite aruandluseks olev arvutus. Ka arvutuse tulemusena tekkivad valdkonnad on samad, mis rahvusvahelises aruandluses. Arvutus on tootmispõhine.
- Olemas ka **tööriist** oa keskkonnamõju vähenemise hindamiseks eri tegevuste tulemusel.

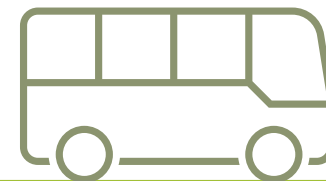
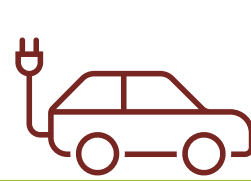
Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Summaarne kasvuhoonegaaside (KHG) heite vähenemine	CO _{2e} t, %	REKK 2030 : Eesti kasvuhoonegaaside heite vähendamine 80% aastaks 2050 (sh 70% aastaks 2030). REKK 2030 läheb uuendamisele aastal 2023, Roheleppes seatud eesmärk aastaks 2050 on 100%: seega tasuks arvestada pigem eesmärkide ja ootuste suurenemisega tulevikus. Sama kehtib kõigi CO _{2e} heitega ja energiakokkuhoiuga seotud eesmärkide seadmise kohta.	https://envir.ee/kliima/kliima/uuringud https://envir.ee/media/4418/download (salvestab faili) https://envir.ee/media/4421/download (salvestab faili)
KOV-I poolt kasutatava transpordi KHG heite vähendamine	CO _{2e} t, %		https://envir.ee/media/4420/download (salvestab faili)
KOV-I hoonefondi KHG heite vähendamine	CO _{2e} t, %		

Energeetika (elekter, soojus, jahutus)

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Energia (soojus, jahutus ja elekter) tarbimine kokku KOV territooriumil	MWh/a	REKK 2030 : Energia lõpptarbimine peab aastani 2030 püsima tasemel 32-33 TWh/a. Kuigi lõpptarbimise korral on eesmärk jääda samale tasemele, tuleb kõigi CO _{2e} heite ja energia tootmise või tarbimisega seotud sektorites (nt transport, soojatootmine jne) arvestada reaalsete kasvu- või kahanemise trendidega valdkonniti.	 Elering, Elektrilevi, võrguettevõtjad, KOV
Elektrienergia kogutarbimine KOV territooriumil	MWh/a		
Soojus- (ja jahutusenergia) kogutarbimine KOV territooriumil	MWh/a		
Taastuenergia osakaal energia summaarsest lõpptarbimisest KOV territooriumil	MWh/a, %	REKK 2030 : Taastuenergia osakaal energia summaarsest lõpptarbimisest peab aastal 2030 olema vähemalt 42%	
Taastuvelektri tarbimine munitsipaalsektoris	MWh/a, %		
Taastuvelektri tarbimine KOV territooriumil	MWh/a, %		
KOV Territooriumil võrku müüdüd taastuenergia maht	MWh/a		

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Rajatud tuule- ja päikesepargid (nominaalvõimsus) ning kehtestatud tuule- ja päikeseparkide planeeringud	MWh	KOV tasemel eesmärk	KOV (päikeseparkide ehituste planeeringud üldplaneeringutes)
Taastuenergia kasutamine kaugküttes ja kaugjahutuses	MWh/a, %	REKK 2030 : Taastuenergia osakaal soojusmajanduses 63%	KOV, võrguettevõtja
Kohalike elektritootmisvõimsuste olemasolu elektrikatkestuste ajal vältimatu abi osutamiseks ja sideteenuste tagamiseks	jah/ei	Kohalike elektritootmisvõimsuste olemasolu N-1-1 kriteeriumi täitmiseks: täidetud aastaks 2030.	Üldisemalt antud teemat käsitlev mõõdik: "Kriisideks valmisolek" 16-2-1, https://minuomavalitsus.fi/in.ee/et/kov
KOV valmisolek kriisideks (k.a. kliimamuutustest tulenevateks kriisideks)	BA/ED/EE	KOV tasemel eesmärk	"Kriisideks valmisolek" 16-2-1, https://minuomavalitsus.fi/in.ee/et/kov
Tänavavalgustuse kaasajastamine: LED valgustuse osakaal KOV tänavavalgustuses ja/või KOV tänavavalgustuse elektrienergia kulu	% / MWh/a, %	REKK 2030: Energiasäästu üldised põhimõtted ja üleminek taastuenergiale. Uute säästlike, aegjuhitavate (ning liikumisanduritega) ja valgusreostust minimeerivate tänavavalgustuslahenduste osakaal kogu tänavavalgustusest %, mõõta saab ka tekkinud energiasäästu MWh/a,%	KOV
Põllumajanduslike ja inimtekkeliste bioenergia ressursside kasutus	MWh/a, objektide arv tk	REKK 2030 : Taastuenergia osakaal soojusmajanduses 63%, Taastuvate transpordikütuste osakaal 14%. Kavandatakse või on rakendatud bioenergia ressursside kasutus. On tehtud kaardistus vastavatest ressurssidest (laudad, reovee käitlusladad, biojätmed jne) ning ka plaan nende kasutuselevõtuks. On ülevaade juba toimivatest bioenergia tootmisüksustest.	KOV (EHR), PRIA? (PRIA-I tulemas meede biometaani väärindamise toetuseks)

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Vähemalt C-klassi energiamärgisega hoonete osakaal: Energiatõhususe miinimumõuetele, liginullenergia nõuetele või plussenergiaõuetele vastavaks rekonstrueeritud hoonete pindala	m ² , %	REKK 2030 : Energiamaajanduse korralduse seaduse (EnKS) § 5 kohaselt peab igal aastal viima 3% keskvalitsuse kasutuses olevate hoonete summaarsest netopindalast, kus keskvalitsus kasutab pinda üle 250 m ² ja mis ei vasta energiatõhususe miinimumnõuetele, nõuetele vastavaks (aastaks 2030 kokku 170 000 m ²). Väikeelamute osakaal kogu hoonefondist, mille energiatõhususarvu klass on aastaks 2030 vähemalt C või D ≥ 40%. Kortereelamute osakaal kogu hoonefondist, mille energiatõhususarvu klass on aastaks 2030 vähemalt C ≥ 50%. Mittelelamute osakaal kogu hoonefondist, mille energiatõhususarvu klass on aastaks 2030 vähemalt C ≥ 20%.	KOV (EHR), KredEx, 12-1-4-4 Vähemalt C-klassi energiamärgisega hooned: minuomavalitsus.fin.ee (BA≥20%, ED≥35% ja EE≥50%)
Rekonstrueeritud KOV hoonete osakaal	m ² , %	KOV tasand	KOV
Ehituslubade väljastamisel kasutatavad lisanduvad energianõuded KOV territooriumil	jah/ei	KOV tasand	KOV

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Kütuste kasutamine transpordis (müük tanklates, avalikud laadimispunktid KOV territooriumil), selle vähenemine	MWh/a, %	REKK 2030 : Energiasäästu üldised põhimõtted ja üleminek taastuenergiALE. Säästlikuma sõidukipargi ja sõiduharjumustega peaks kaasnema energiasääst kütuste tarbimisele ja sellest tulenev KHG heite vähenemine.	EMTA, Elering?
Taastuvate transpordikütuste (nt. biogaas, taastuvelekter, rohevesinik) osakaal: (müük tanklates, avalikud laadimispunktid KOV territooriumil)	MWh/a, %	Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035 : Taastuvate transpordikütuste osakaal 24% aastaks 2035. REKK 2030 : Taastuvate transpordikütuste osakaal 14%. <i>Ühistranspordi planeerimisel tuleks läbi mõelda: 1) kütuse kogumõju keskkonnale (ka tekkivad heited põletamisel), 2) antud kütuseliigi kasutegur mootorikütusena kasutamisel, 3) meie kliimast tingitud eripärad (nt väga külmad tingimused), 4) eri tüüpi pakutavate lahenduste hinnatase, 5) transpordisektori kasvuproгноos sihttaseme aastaks.</i>	EMTA, Elering?
Nullheitega (elekter, vesinik) ja biokütuseid kasutava transpordi osakaal ühistranspordis	% (liinikilomeetritest)		KOV / ühistranspordikeskus
Ühissõiduki, jalgrattaga või jala tööl käivate inimeste osakaal	inimest, %	Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035 : Ühissõiduki, jalgrattaga või jala tööl käivate inimeste osakaal aastal 2035 on 55% üldiselt ja 60% linnapiirkondades (38,5% aastal 2018).	KOV; 13-0-4-8 Ühistranspordi, ratta või jalgsi liikujate osakaal: minuomavalitsus.fin.ee

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
KOV valmisolek kriisideks (k.a. kliimamuutustest tulenevateks kriisideks)	BA/ED/ EE	KOHAK: Üldine kriisiks valmisolek on ära toodud ka kohaliku omavalituse seaduses, silmas tuleks pidada kaasnevate ohtude korral tekkivat lisasurvet: temperatuuri tõus, üleujutusohu, metsapõlengute oht, erosioon ja maalihked, merealade veetaseme tõus ja suurenev erosioon rannikul.	"Kriisideks valmisolek" 16-2-1, https://minuomavalitsu.s.fin.ee/et/kov
KOV-i haldusalas olevate majapidamiste kliimamuutuste mõjust tulenevaid riskide maandamiseks on planeeritud asjakohased meetmed.	tk, %	KOHAK: Kliimamuutuste mõjust tulenevaid riske on KOV-i haldusalas olevate majapidamiste osas hinnatud ning nende maandamiseks on planeeritud asjakohased meetmed. Arvestada nii üleujutusi, metsatulekahjusid, soojussaari, rannikuerosiooni kui ka maalihete ohuga alasid vastavalt KOVi asukohast ja maastikust tulenevatele vajadustele.	KOV
KOV-i haldusalas olevate majapidamiste kliimamuutuste mõjust tulenevaid riskide maandamiseks on rakendatud asjakohased meetmed.	tk, %		KOV
Üleujutus-, tormi-, või metsatulekahjude, soojussaarte, rannikuerosiooni ja maalihete riskide maandamiseks tehtavad maastikutööd	tk, ha, km, euro	KOHAK: Elanike arv potentsiaalse üleujutusohuga alal (1% tõenäosus) on aastaks 2030 <11 000 (riiklikul tasemel)	KOV
Elanike arv potentsiaalse üleujutusohuga alal (1% tõenäosus)	in, %	KOHAK: Elanike arv potentsiaalse üleujutusohuga alal (1% tõenäosus) on aastaks 2030 <11 000 (riiklikul tasemel)	https://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardirakendus/Uleujutusohuga-alad/Uleujutusohuga-alade-

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Kohalikul toorainel põhineva toidu osakaal	%	Talust taldrikule . Eraldi võib välja tuua nt koolid, lasteaiad, kohalikud toitlustusasutused ja/või elanikkonna. Kohaliku toidu ja muude kaupade tarbimine aitab vähendada transpordist tulenevaid heiteid ja säästa energiat.	KOV
Üldlämmastiku ja -fosfori ning põllumajanduse kasutatavate mürkkemikaalide sisaldus pinnavees ja põhjavees (väheneb)	mg/l, %	Talust taldrikule . KOV tasemel eesmärk, eriti oluline nitraaditundlikel aladel. Põllumajanduslik veesaaste põhjustab nii otseselt kui kasudselt kliima- ja keskkonnakahjusid ja on nii Eestis kui Läänemeres kõige suurem riskifaktor vee kvaliteedile. KOV saab omalt poolt soosida põllumajanduslike heade tavade järgimist ning vähendada terviseriske omavalitsuse elanikkonnale.	Otsida märksõna järgi, (nt üldlämmastik) ja kaardilt valida sobiva piirkonna. https://kese.envir.ee/kesel/parameterValueNew.action
Mahepõllumajanduslike ja/või mulla jätkusuutliku kasutusega maade osakaal põllumajandusmaast	ha, %	Talust taldrikule . On hinnatud, kui palju on aktiivset ja potentsiaalset põllumaad ja metsa ning kui suur osa KOV-is on vee- ja kalamajandusel ning turbakaevandusel. On olemas teadmine kui suur on nende sektorite tööhõive kohalikul tasandil. On ettenähtud eelnevalt mainitud sektorite kliimamuutustega kaasnevate riskide maandamine. Mahepõllumajanduslikud ja jätkusuutlikust arvestavad põllumajanduspraktikad aitavad kliimamuutusi vähendada (väheneb väetiste ja taimemürkide hulk, kokku hoitakse energiat nii tootmisel kui transpordil), väetiste säästliku ja läbimõeldud kasutusega vähendatakse kasvuhoonegaaside heidet) ja leevendada nende mõju põllumajanduses (mitmekesised maastikud ja jätkusuutlikult majandatud mullad on vähem vastuvõtlikud ekstreemsetest ilmaoludest tulenevatele riskidele).	https://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardirakendused/Mahealad/Mahealade-kaardirakenduse-kirjeldus-p564.html

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Rohe- ja veealade osakaal linnadest	rohefaktor, ha, %, kasvab,	KOHAK : Meede soojusaarte, üleujutus- ja erosiooniriskide ning muude kliimariskide vähendamiseks ja elurikkuse suurendamiseks linnades ja soovi korral ka suuremates tiheasustuega küldes /alevikes /asulates. Täpsemalt saab hinnata näiteks rohefaktorit , aga lihtsustatult ka rohe- ja sinitaristu % pindalast; rohealade osakaalu pindalast (% või +/-); uute arenduste rohelaendused (% arenduse pindalast k.a. seinad ja katused); kõrghaljastuse moodsus (+/- näitajana); rohevõrgustiku alade %, eri tüüpi elupaikade v koosluste osakaalu rohe- ja sinialadest (% pindalast). Oluline on eelnevalt teha kaardistus ohtude osas ja suunata tegevused vajaduspõhiselt.	KOV üldplaneeringud, maaameti digiportaal, rohefaktori arvutuse juhised , lk 11-12, koduleht ja arvutusmudel (allallaetav)
KOV kehtestatud detailplaneeringu tingimustes uute arenduste rohe- ja/või veealade minimaalne osakaal pindalast	%	Soojasaarte efekti ning üleujutuste vähendamiseks ning linnalise elurikkuse suurendamiseks oleks soovituslik kehtestada minimaalne pindala rohe- ja/või veealadele iga uue arenduse korral, näiteks 30% kogupindalast, millesse saab vajadusel arvestada ka püsilahendustena loodud rohekatused ja -seinad.	KOV üldplaneeringud, maaameti digiportaal (näha lähteülesanded)
Looduslike alade osakaal (nt metsad, looduslikud rohumaad, puisniidud, rabad, sood, jõed, järved, ranniku- ja merealad)	km ² , %, kasvab	KOHAK : Maismaa ökosüsteemide elupaikade mitmekesisus ja levik (Andmed iga 4 aasta järel): aastaks 2030 on ≤ 50% elupaikadest halvas või ebarahuldavas seisundis. KOV-il on olemas ülevaade, kui palju tema territooriumil on erinevaid elupaiku, sh millised neist on haruldased ja/või ohustatud liikide elupaigad. Lisaks omab KOV teadmist, kui palju on liike kelle elupaiku tuleb elurikkuse säilitamiseks hoida ja kaitsta. Eesmärk on üldine elurikkuse suurendamine KOV territooriumil.	ELME kaardikihtide kataloog, ÖKOSÜSTEEMIDE KAART EHK BAASKAART , EELIS (kaitsealad), Maaameti digiportaal
Riiklikult kaitstavate loodusobjektide- ja Natura alade osakaal	km ² , %, säilib/kasvab		https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/looduskaitse

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Kohaliku omavalituse kaitstavate loodusobjektide osakaal	%	LKS § 4 lg 7	https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/looduskaitse
Võõrliikide tõrje alad	liik või liigirühm, ha	KOHAK : hea oleks mõõta, kas võõrliikide või liigirühmade arv väheneb ajas e kas tõrje on efektiivne	KOV , https://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardirakendused/Karuputke-levialad/Karuputke-levialade-kaardirakenduse-kirjeldus-p493.html
Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (nn LULUCF) sektori summaarne süsinikuheide (peaks olema väiksem kui 0 t CO _{2e} /a).	± CO _{2e} t	REKK 2030 : Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (nn LULUCF) sektoris ei tohi süsinikuheide olla suurem sidumisest. Peamiselt maa sihtotstarbe muutusest (nt metsamaa muutumine põllumaaks) ja metsa raiest tuleva CO _{2e} heite muutuse arvestamine võrreldes alles jääva metsa jm looduliku maa pinalaga ja selle võimega CO _{2e} siduda.	Riiklikud 2019 a. KHG heitkogused kohalike omavalitsuste lõikes
Metsade tagavara juurdekasv	m ³ , %	KOHAK : Metsade tagavara juurdekasv: algtase 12,9 mln m ³ (2014). Aastaks 2030 eesmärk: Suurenenud 10–20%. Metsade tagavara juurdekasvu juures tuleb arvestada ka teiste looduslike kooslutega: juurdekasv ei tohi toimuda elurikkust ja kooslusi vähendavalt. Kuigi KOHAK toob näitajana ära vaid metsade juurdekasvu, on loodusliku mitmekesisuse ja liigirikkuse seisukohalt oluline jälgida ka teiste looduslike ja poollooduslike koosluste taastamist ja säilitamist.	https://register.metsad.ee/#/; https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/metsamutused
Inimeste poolt tekitatud keskkonnakahjuga alad	ha, %	KOHAK : Saastatud vee või pinnasega alad, millel olev hea olukord tuleks taastada: olukord on kaardistatud, seatud on sihttasemed olukorra parandamiseks.	

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Jäätmete liigiti kogumine	t, %	<p>Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2019-2023: Olmejätmete ringlussevõttu osakaal olmejätmete kogumassis on 53%; Olmejätmete ladestamise vähendamine 10%-ni (2035) (EL direktiiv). Riigi jäätmekava: Olmejätmete ringlussevõttu osakaal olmejätmete kogumassist, sihttase aastaks 2022 50%, Pakendijätmete ringlussevõttu osakaal pakendijätmete kogumassist, sihttase aastaks 2022 60%. Jäätmete liigiti kogumine ja ringlussevõtt aitab kokku hoida energiat ja vähendada KHG heidet. Selle mõjud saavad täpsemalt arvesse võetud uues "Kliimapoliitika põhialused aastani 2050" strateegias. Uus ringmajanduse strateegia on väljatöötamisel. KOVidele on tulemas ka eradli meede ringmajanduskavade koostamiseks ja hea oleks seda planeerida terviklikult koos kliima- ja energiakavaga, kuna teemad on paljuski kattuvad.</p>	<p>KOV, jäätmekäitluse lepingupartner; 12-3-4-9 Olme(- ja pakendi)jätmete liigiti kogunemise maht ning 12-3-4-1 Jäätmete liigiti vastuvõtt jäätme- ja keskkonnajaamas: minuomavalitsus.fin.ee (BA: Jäätme- või keskkonnajaamad võtavad vastu peaaegu kõiki jäätmeliike (ei toimu kuni 2 jäätmeliigi vastuvõttu), ED: Vähemalt ühes jäätme- või keskkonnajaamas toimub kõigi jäätmeliikide vastuvõtt, EE: Jäätmed saab jäätme- või keskkonnajaamades ära anda tasuta (v.a ehitus- ja ohtlikud jäätmed)</p>
Olmejätmete liigiti kogumine	t, %, BA/ED/EE		<p>KOV, jäätmekäitluse lepingupartner; 12-3-4-9 Olme(- ja pakendi)jätmete liigiti kogunemise maht ja 12-3-4-8 Olmejätmete teke väheneb: minuomavalitsus.fin.ee (BA: Kogutud olmejätmete kogus on võrreldes eelmise aastaga vähenenud, ED: Kogutud olmejätmete kogus on võrreldes eelmise aastaga vähenenud vähemalt 5%; BA: Vähemalt 11% olme- ja pakendijätmetest kogutakse liigiti, ED: Vähemalt 20% olme- ja pakendijätmetest kogutakse liigiti, EE: Vähemalt 30% olme- ja pakendijätmetest kogutakse liigiti)</p>
Ringlusse võetava materjali määr t, %		<p>Eesti 2035: Ringlusse võetava materjali määr (8,7% (2017 a), eesmärk 30%)</p>	<p>KOV, jäätmekäitluse lepingupartner</p>

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Ringmajanduse ja jäätmete liigiti kogumisega seotud teavitused, kampaaniad ja koolitused elanikkonnale	tk, BA/ED/EE	KOV tasemel eesmärk	KOV, 12-3-4-5 Elanikkonna ringmajanduse alase teadlikkuse tõstmine: minuomavalitsus.fin.ee (Vähemalt üks teavitustegevus aastas)
Kliimamuutuste mõjudega seotud teavitused, kampaaniad ja koolitused elanikkonnale ja ettevõtetele	tk	KOHAK . KOV tasemel eesmärk. Linnaelanike keskkonnateadlikkus kliimamuutuste osas kasvab	KOV,
Energiasäästu, taastuvenergeetikaga seotud teavitused, kampaaniad, koolitused ja ühisalgatused	tk	KOHAK . KOV tasemel eesmärk	KOV
Kriisiolukordadega seotud teavitused, kampaaniad, koolitused ja ühisalgatused	tk	KOHAK . KOV tasemel eesmärk	KOV, 16-2-1-6 Kriisialased käitumisjuhised ja igapäevane teave elanikkonnale: minuomavalitsus.fin.ee
Kliimariske teadvustavate inimeste arv	in, %	KOHAK : Kliimariske teadvustavate inimeste tase aastaks 2030 on 40%	KOV
Kliimariske teadvustavate ja vastavaid meetmeid tarvitusele võtnud inimeste arv	in, %	KOHAK : Aastaks 2035 on kliimariske teadvustavate ja vastavaid meetmeid võtnud inimeste osakaal 35 %	KOV

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Keskkonnahoidlikud riigihanked	%	KOV-id arvestavad keskkonnahoidlike riigihangete põhimõtetega. Hea oleks mõõta kui paljude riigihangete puhul võetakse seda arvesse ja kui suur on see osakaal hangete rahalisest mahust %.	<p>Olemaolev määrus: https://www.riigiteataja.ee/akt/102072021013 . Määrus jõustus 01.01.2022. Juhiseid annab ja koolitab keskkonnaministeerium.</p> <p>Lisamaterjalid Rahandusministeeriumist: https://www.rahandusministeerium.ee/et/eesmargidtegevused/riigihangete-poliitika/kasulik-teave/riigihangete-juhised vt. Keskkonnahoidlikud hanked ja viited sealt. (http://www.envir.ee/et/keskkonnahoidlikud-riigihanked ; http://www.seit.ee/et/valdkonnad/keskkonnakorraldus/keskkonnahoidlikud-hanked ja https://www.sei.org/events/keskkonnahoidlikud-riigihanked-avaliku-sektori-toitlustuse-ja-ringmajanduse-naitel-mis-miks-ja-kuidas-edasi/ ; https://www.fairtrade.ee/images/teabekogu/mondo-riigihangete-juhised-2304.pdf). Koolitusmaterjalid http://bef.ee/keskkonnahoidlike-hangete-koolitus/</p>

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks planeeritud eelarve	% kogu- eelarvest, €	Kindluse kliima- ja energiaeesmärkide täitmisega seonduvateks kulutusteks annaks aastas kindel % eelarvest. Eri valdkondade eelarve ja tegevuskava planeerimise käigus oleks soovitatav arvestada ka kliima-, keskkonna jätkusuutliku kasutuse ning energiasäästu eesmärke ning vastavate kahjude tekkimise vältimist.	

Eesmärk	Näitaja	Eesmärgi selgitus, riiklik strateegia	Andmeallikad
Elanike turvatunne	%, BA/ED /EE	Eesti 2035 : Kodukohta turvaliseks pidavate inimeste osakaal $\geq 94\%$;	Statistikaamet?, KOV; Minuomavalitsus 16-1-4 Rahvatervis ja turvalisus, tulemuslikkus üldhinne: https://minuomavalitsus.fin.ee/et/kov
Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik		Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik (uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal); lukeskkonnaga rahulolu (rahul või pigem rahul): $> 85\%$ piirkondlikud erinevused (kõrgeima ja madalaima detšiili KOVide vahe)	Valitsemine, Rahulolu elanike kaasamisega (10-0-5-03) hinne ning valitsemine, "Avatud, läbipaistev ja koostööaldis" üldhinne: https://minuomavalitsus.fin.ee/et/kov
Elukeskkonnaga rahulolu	%	– ≤ 29 protsendipunkti. Kohaliku turva- ja heaolutunde, kohaliku kaasamise ning elanike keskkonna seisundi hindamise võimalikud väljapakutud mõõdikud. Saab kasutada juba olemasolevaid mõõdikuid lehelt minuomavalitsus.ee , mis antud valdkonda puudutavad ja mille kohta tulemused laekuvad perioodiliselt.	Erinevad rahulolumõõdikud, summaarne keskmine (12-1-4-6 rohealade piisavuse ja ligipääsetavusega. 12-1-4-7, arhitektuuri ja miljööga. 12-1-4-8 avalike aladega (väljakud, turud, jalakäijate alad, pargid). 12-3-4-7 jätmete liigiti sorteerimise võimalustega. [13-0-4-3 ühistranspordiga. 13-0-4-4 jalgsi ja jalgrattaga liikumise võimalustega. 13-0-4-5 sõiduteede ja tänavatega.] 13-0-4-6 välisõhu kvaliteediga. 13-0-4-7 müratasemega.): https://minuomavalitsus.fin.ee/et/kov
Keskkonnahoidlikult käituvad ettevõtted	tk, %	KOV on hinnanud tulevikus (15 ja 30 aasta pärast) KOV-i piirkonna ettevõtluskeskkonna muutust tulenevalt kliimamuutuste mõjudest. Nt. suveturismi osakaalu kasv ja taliturismi osakaalu langus piirkonnas. Lisaks on analüüsitud, millised on KOV-i võimalused ettevõtluskeskkonna suunamiseks pikas (30 aasta) perspektiivis. Keskkonnahoidlik ettevõtte aitab kaasa nii energiasäästu, kasvuhoonegaaside heite vähenemise kui ka ringmajanduse eesmärkide täitmisele ja toetab kohaliku kogukonna keskkonnasäästlikku käitumist.	KOV, Ettevõttereestrer?

Täna tähelepanu eest!

Eva-Ingrid Rõõm

eva-Ingrid.room@kik.ee